

فدایا، بگیر از من، هر آنچه تو را از من می‌گیرد

رسانه‌های دیجیتال

و

سلامت

ویژه دست‌اندرکاران سلامت جامعه، اساتید و دانشجویان

تدوین و تالیف:

مهندس امیرحسین اسدی

فاطمه زارعی

امیرنصیری

مهندس سیدسجاد مروجی

راضیه کیخانی

هادی طهرانی

فاطمه رجعتی

به سفارش دفتر آموزش و

ارتقای سلامت وزارت

بهداشت

با مقدمه‌ای از:

دکتر علیرضا مصداقی‌نیا: معاونت بهداشتی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

دکتر فاطمه رخشانی: مدیر کل آموزش و ارتقای سلامت وزارت بهداشت

عنوان و نام پدیدآور	رسانه‌های دیجیتال و سلامت ویژه دست‌اندرکاران سلامت جامعه، اساتید و دانشجویان / تلویز و تالیف امیرحسین اسدی ... [و دیگران]؛ با مقدمه‌ای از علیرضا مصداقی‌نیا، فاطمه رخشانی؛ به سفارش دفتر آموزش و ارتقای سلامت وزارت بهداشت
مشخصات نشر	تهران: آثار سبحان، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	۱۴۸ ص. مصور، جدول، نمودار.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۵۳۱-۰۰-۷
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبیا
یادداشت	تلویز و تالیف امیرحسین اسدی، فاطمه زارعی، امیر نصیری، سید سجاد مروجی، راضیه کیخانی، هادی طهرانی، فاطمه رجعتی.
یادداشت	واژه‌نامه.
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۴۵ - ۱۴۸.
موضوع	آموزش بهداشت
موضوع	رسانه‌های رقمی - - تاثیر
موضوع	سلامتی در رسانه‌های گروهی
شناسه افزوده	اسدی، امیرحسین، ۱۳۵۷
شناسه افزوده	مصداقی‌نیا، علیرضا، مقدمه نویس
شناسه افزوده	رخشانی، فاطمه، ۱۳۴۳ - مقدمه‌نویس
شناسه افزوده	ایران. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. دفتر آموزش و ارتقای سلامت
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۰ ر ۵ / ۶۱۴۲-۵۱
رده‌بندی دیویی	۶۱۳/۰۷
شماره کتابخانه	۲۵۹۲۸۷۵

نام کتاب:	سلامت و رسانه‌های دیجیتال
مؤلفین:	امیرحسین اسدی، فاطمه زارعی، امیرنصیری، سید سجاد مروجی، راضیه کیخانی، هادی طهرانی، فاطمه رجعتی
ناشر:	مؤسسه انتشاراتی آثار سبحان
نوبت و سال چاپ:	اول / زمستان ۱۳۹۰
تیراژ:	۲۰۰۰ نسخه
چاپ:	دانش
قیمت:	۴۵۰۰ تومان

مرکز پخش: انتشارات آثار سبحان

تهران: میدان انقلاب - خیابان انقلاب - نرسیده به خیابان ۱۲ فروردین - ساختمان ولی عصر (عج) پلاک ۱۳۱۴ (۱۴۴۸ قدیم) - طبقه دوم
 تلفن: ۶۶۹۷۱۱۱۲ - ۶۶۹۷۱۰۴۰

نمایندگی فروش در یزد

بردرس دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد
 صفائیه بلوار پرفسور حسابی خیابان شهید گمنام
 تلفن: ۰۳۵۱ - ۶۲۲۸۹۰۴ - ۵

www.asaresobhan.com

email: asaresobhan2000@yahoo.com

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۳۱-۰۰-۷

ISBN: 978-600-6531-00-7

کلیه حقوق معنوی و مادی برای ناشر موقوف می‌باشد و هرگونه تکثیر از این اثر پیگرد قانونی دارد

پیش‌گفتار معاونت بهداشتی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

امروزه سلامت از مهم‌ترین مسایل جوامع مختلف است. اگر انسان سالم وجود نداشته باشد راه همه عرصه‌های هنرنمایی بسته می‌شود؛ چرا که محور توسعه انسانیت، انسان سالم است. از طرف دیگر مردم حاضرند برای حفظ سلامت خود از تمام امکانات خود استفاده کنند. این موضوع عزم وزارت بهداشت را جزم می‌کند تا در زمینه سلامت مردم بیش از پیش تلاش و کوشش داشته باشد و از تمامی ابزارهای موجود که می‌تواند سبب ارتقای سلامت مردم گردد، استفاده نماید.

همزمان با تغییر الگوی زندگی مردم جامعه و خروج آن از قالب‌های سنتی، آموزش سلامت جامعه نیز باید با این روند همراه شود و از روش‌های جدید برای رساندن پیام سلامتی استفاده نماید. رسانه‌های مختلف از جمله ابزارهای مهمی هستند که ضمن داشتن توانایی بالقوه در جهت آرایه آموزش‌های مورد نیاز در بخش سلامت به افراد جامعه، می‌توانند با نگاه ویژه به تمامی فعالیت‌های دست‌اندرکاران سلامت و آرایه راهکار، مسیر حرکت قطار سلامت را اصلاح نمایند. بر این اساس آن چه که امروز از رسانه‌ها انتظار می‌رود آن است که این اطلاعات، سلامتی مردم را به اعتقاد و باور تبدیل کنند و بدین ترتیب نرخ مرگ و میر بیماری‌های مختلف و نیز بار بیماری‌ها را که طی ۱۰ تا ۲۰ سال آینده پنج برابر می‌شود، کاهش دهند. در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، همت بر این است که آموزش‌های مربوط به سلامت به داخل خانه‌های مردم و محل‌های کار آنها برود و این تغییر نهادینه شود. این موضوع جز با همکاری رسانه‌ها به ویژه رسانه‌های تصویری و دیجیتالی میسر نیست. تحقق سلامت آحاد جامعه نیازمند اقدامات گسترده و عمیق در زمینه آموزش‌های همگانی است. هر این باب، فناوری‌های نوین ارتباطی و رسانه‌های دیجیتالی و سایر رسانه‌های تصویری و شنیداری نقش بسیار مؤثری دارند. آشنایی با ساختار این رسانه‌های نوین و میزان اثربخشی آنها بر سلامت جامعه از جمله اولویت‌هایی است که دست‌اندرکاران نظام سلامت کشور باید با آن آشنا باشند.

کتاب حاضر تلاش دارد تا با معرفی ساختار و فناوری رسانه‌های دیجیتال و بررسی آسیب‌ها و تأثیرات منفی احتمالی آنها بر سلامت جامعه و استفاده صحیح و بهینه، روش‌های ارتقای سلامت را با استفاده از رسانه‌های جدید بازگو نماید.

از نکات ارزشمند این کتاب، معرفی نمونه‌های کاربردی استفاده از رسانه‌های جدید در آموزش سلامت و فعالیت‌های بهداشتی - درمانی جامعه می‌باشد که می‌تواند هم برای دست‌اندرکاران نظام سلامت کشور و هم دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی مفید و مؤثر باشد.

امیدواریم تمامی همکاران در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بتوانند با توانمندسازی خود در استفاده از تمامی فناوری‌های نوین سلامت در نظام سلامت کشور، اهداف سند چشم‌انداز نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در حوزه سلامت را محقق نمایند و ایران به جایگاه رفیع خود در خاورمیانه و دنیا دست یابد.

دکتر علیرضا مصداقی نیا

معاونت بهداشتی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

پیش‌گفتار مدیر کل آموزش و ارتقای سلامت وزارت بهداشت

در نظام ارایه مراقبت‌های اولیه بهداشتی، سال هاست که اصل مشارکت مردمی مطرح و آموزش به جامعه به عنوان جزء اصلی خدمات قرار گرفته است و با وجود قدمت آن، هنوز تاکید بر آن است که توانمندسازی جامعه تنها راه پیشگیری و مراقبت از بیماری است. در طی سال‌های گذشته واژه‌ها و شاخص‌های متعددی برای ارتقای سلامت جامعه و اندازه‌گیری آن، مطرح شده است که سواد سلامت (Health Literacy) از جمله مواردی است که حتی وجود آن در سلامت مردم از سواد به عنوان یک عامل موثر نیز مهم‌تر شناخته شده است. دسترسی مردم به اطلاعات و خدمات، قابلیت درک آن، بکارگیری و تصمیم‌گیری برای سلامت، اجزای اصلی این تعریف می‌باشند که حاکی از جامعیت آن می‌باشد.

با مطالب پیش‌گفت، کاملاً روشن و واضح است که آموزش به عنوان یک خدمت، باید جایگاه شایسته‌ای داشته و احاد مردم در هر زمان، مکان و با هر سطح سواد، جنس و قومیتی باید آن چه در مورد سلامت، حفظ آن، بیماری‌ها و مراقبت از آن، حقوق بیمار و ... بدانند را به روش‌های مختلف و متنوع در اختیار داشته باشند. گرچه این مرحله اولین گام در تعریف سواد سلامت می‌باشد؛ اما دروازه ورود به توانمندسازی جامعه می‌باشد که در صورت تحقق آن می‌توان به نتیجه نهایی آن، که تصمیم‌گیری صحیح در مورد سلامت خود، خانواده و جامعه می‌باشد، امیدوار بود.

دفتر آموزش و ارتقای سلامت از سال ۸۸ با بررسی‌های متعدد در زمینه آموزش‌های موجود در جامعه و روش‌ها و رسانه‌های مورد استفاده و نیز بررسی علاقمندی‌ها و ظرفیت‌های موجود در کشور و جامعه، سعی نمود تا نقاط ضعف را شناسایی و برنامه ریزی موثر در مورد آن را اجرا نماید. بدلیل گستردگی حوزه رسانه‌های دیجیتال و محدودیت بکارگیری آن در حوزه سلامت، این موضوع در دستور کار قرار گرفت و کاربردی شدن، اقتصادی و موثر بودن این رسانه‌ها مورد بررسی قرار گرفت و با برگزاری نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های مرتبط با موضوع رسانه‌های دیجیتال، سعی شد تا دست اندرکاران نظام سلامت با این ظرفیت عظیم آشنا شده و جایگزین روش‌های سنتی آموزش (که در مورد برخی از مخاطبین اثربخشی لازم را ندارد) گردد.

در طی این مدت، معاونین محترم بهداشتی دانشگاه‌ها و کارشناسان آموزش سلامت کشور بدلیل اعتقاد به اهمیت موضوع، با حمایت و بکارگیری این بستر آموزشی، موفقیت‌هایی را کسب نمودند که به برخی از آنها در این کتاب اشاره شده است. اطمینان داریم که گزارشات آینده در مورد تجارب دانشگاه‌ها، مطالب آموزنده‌ای را در اختیار علاقمندان خواهد گذاشت. به طور قطع رسانه‌های دیجیتال نه تنها در ارایه آموزش، بلکه در ارایه خدمت به مردم می‌توانند نقش بسیار موثری ایفا نمایند که به برخی از این توانمندی‌ها و تجارب موفق دنیا در این کتاب اشاره شده است.

این کتاب می‌تواند مورد استفاده تمامی دست اندرکاران نظام سلامت، اعم از سازمان‌های وابسته به وزارت بهداشت و سایر سازمان‌ها به عنوان یک نقشه راه در راستای انتخاب رسانه موثر، مفید، سریع و ارزان قرار گیرد. مسلماً دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی در رشته‌های مختلف علوم پزشکی که وظیفه عمده و اصلی آنان آموزش و ارائه خدمت به مردم می باشد، خصوصاً دانشجویان آموزش بهداشت در زمره مخاطبین اصلی این کتاب قرار دارند.

همکاران محترم دست اندرکار تهیه این کتاب، تمام سعی و تلاش خود را برای ارائه مطالب کاربردی بکار گرفته‌اند، اما یقین‌واثق دارم که با دریافت راهنمایی‌ها و پیشنهادات ارزنده شما، می‌توان انتشارات موثرتری در حوزه‌های علمی و عملی سلامت ارائه نمود.

دکتر فاطمه رخشانی

مدیر کل دفتر آموزش و ارتقای سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

و

استاد آموزش بهداشت و ارتقای سلامت دانشگاه علوم پزشکی زاهدان

پیش‌گفتار مولفین

رشد روزافزون رسانه‌های مدرن و مجازی در جامعه و تاثیر این رسانه‌ها در فرهنگ، اقتصاد، سیاست، امنیت، دانش و فناوری جامعه، دست‌اندرکاران نظام سلامت را به تاملی ویژه در این حوزه هدایت می‌کند. گسترش اینترنت در کشور- تا جایی که رسانه‌ای به بزرگی تلویزیون نیز در حال آرایه برنامه‌های خود در بستر اینترنت بوده و نسل سوم تلفن همراه نیز آن را با سرعت ۵۱۲ مگابایت آرایه می‌دهد- از یک سو و نقش و جایگاه رسانه‌های مدرنی مثل تلفن همراه، سامانه‌های مبتنی بر اینترنت، نرم‌افزارهای چند رسانه‌ای و بازی‌های رایانه‌ای در زندگی روزمره اجتماع، مباحث جدی و قابل بحثی است که می‌تواند تاثیرات شگرفی در فرهنگ‌سازی و ارتقای سلامت جامعه داشته باشد.

این کتاب، تلاشی دارد تا ضمن بازگو نمودن مزایا و قابلیت‌های رسانه‌های دیجیتال، برخی از مضرات و استفاده درست و بهینه از این فناوری‌ها را بازگو نموده و منبع اطلاعاتی مفیدی در راستای توسعه رسانه‌های نوین در نظام سلامت باشد. محتوای این کتاب با استفاده از منابع روز، مقالات علمی، سخنان اندیشمندان و نظرات نگارندگان تهیه و در دسترس شما قرار گرفته است. جا دارد در این گفتار، از توجه ویژه مدیر کل محترم دفتر آموزش و ارتقای سلامت، سرکار خانم دکتر رخشانی به این حوزه و حمایت از چاپ این کتاب، تشکر و قدردانی نماییم. همچنین از استاد ارجمند جناب آقای مهندس خسرو سلجوقی، سرکار خانم دکتر تیزویر که با نظرات کارگشای خود، ما را در تالیف و نگارش این کتاب یاری رسانیدند صمیمانه تشکر می‌نماییم.

در این کتاب، نهایت تلاش در آرایه مطالبی مستند و علمی شده است. مع هذا خواهشمندیم در صورت وجود هر گونه مشکل یا اشتباهات در محتوای کتاب، نظرات خود را برای ما به آدرس دفتر آموزش و ارتقای سلامت وزارت بهداشت و یا به پست الکترونیکی hcp@behdasht.gov.ir ارسال فرمایید تا اصلاحات لازم، ان شاءالله در نسخه‌های بعدی صورت پذیرد.

گروه مولفین

فهرست مطالب

پیش‌گفتار معاون بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
پیش‌گفتار مدیرکل آموزش و ارتقای سلامت وزارت بهداشت
پیش‌گفتار مولفین

۱۱	مقدمه
۱۴	رسانه
۱۴	انواع رسانه
۱۵	انتخاب و طراحی محتوای رسانه‌ای
۱۶	رسانه‌های دیجیتال
۱۸	تاثیر رسانه‌ها در حوزه سلامت در کشور غنا
۲۲	فصل اول: اینترنت و سلامت
۲۳	تاریخچه اینترنت
۲۴	ضرب نفوذ اینترنت
۲۴	کاربران اینترنت در ایران
۲۷	نگاهی به وضعیت اینترنت چند کشور
۲۸	خدمات اینترنت
۲۸	اطلاعات
۲۹	ارتباط
۲۹	انتقال داده
۳۰	تار جهان گستر World Wide Web
۳۱	کاربردهای اینترنت
۳۱	صفحات خانگی
۳۲	رایانامه یا پست الکترونیک (Email)
۳۳	گفتگو
۳۴	جستجوگرها
۳۵	شبکه‌های اجتماعی و قابلیت‌ها
۳۷	دولت الکترونیکی و جامعه الکترونیکی
۳۸	مؤلفه‌های اصلی جامعه الکترونیکی
۳۸	آموزش الکترونیکی
۳۹	تجارت الکترونیکی

۳۹	سلامت الکترونیکی
۴۲	وب ۲.۰ و آموزش و ارتقای سلامت
۴۳	آسیب شناسی اینترنت
۴۳	اینترنت و فرهنگ
۴۴	اینترنت و ارتباطات خانوادگی
۴۵	اینترنت، کودکان و نوجوانان
۴۷	اینترنت و هویت نوجوانان
۴۹	اینترنت و بازی و سرگرمی
۴۹	اینترنت، چت و دوستیابی
۵۰	اینترنت و سلامت جنسی
۵۱	اینترنت، هرزه نگاری و سوء استفاده جنسی
۵۱	اینترنت، تهدید و آزار
۵۲	اینترنت، اعتماد اینترنتی
۵۳	تست اعتماد به اینترنت
۵۴	پیامدهای اعتماد اینترنتی
۵۴	معرفی برخی از وبگاه های آموزش سلامت کشور
۵۴	بانک جامع فیلم سلامت http://healthtube.ir
۵۵	سامانه مشاوره الکترونیک سلامت www.samas.ir
۵۷	جمع بندی نهایی

۵۸

فصل دوم : تلفن همراه و سلامت

۵۹	سیم کارت و سامانه عامل در تلفن همراه
۶۱	ضریب نفوذ تلفن همراه
۶۴	خدمات تلفن همراه
۶۴	انتقال صوت بر روی پروتکل اینترنت
۶۴	خدمات پیام کوتاه تلفن همراه
۶۵	خدمات بسته امواج رادیویی
۶۶	خدمات ارتباط چند رسانهای MMS
۶۶	خدمات ارتباط با فناوری پلوتوث
۶۷	خدمات ارزش افزوده
۶۸	توسعه سلامت در بستر تلفن همراه
۷۰	چرا سلامت همراه؟
۷۵	آموزش همگانی بر بستر تلفن همراه
۷۶	تصویربرداری مافوق صوت با گوشی های هوشمند

۷۷.....	گوشی‌های هوشمند و مبتلایان به دیابت
۷۸.....	آسیب‌شناسی تلفن همراه
۷۹.....	تلفن همراه و امواج سرطان‌زا
۸۰.....	تلفن همراه و آلودگی گوشی‌ها
۸۰.....	تلفن همراه و آسیب رسیدن به انگشتان
۸۱.....	تلفن همراه، خارش و اگزمای پوستی
۸۱.....	تلفن همراه و آسیب‌های چشمی
۸۲.....	تلفن همراه و سلامت اجتماعی - روانی
۸۲.....	کاهش مهارت‌های ارتباطی
۸۳.....	وابستگی روانی
۸۴.....	تلفن همراه و آسیب‌های اجتماعی
۸۴.....	تلفن همراه و جنسیت
۸۶.....	معرفی ۲ نمونه از نرم‌افزارهای مرتبط با سلامت
۸۷.....	نرم‌افزار اطلاعاتی سائنانه سلامت
۸۸.....	جمع‌بندی نهایی

فصل سوم: بازی‌های رایانه‌ای و سلامت

۸۹.....	بازی رایانه‌ای چیست؟
۹۰.....	تاریخچه بازی‌های رایانه‌ای
۹۱.....	تفاوت صنعت سینما با بازی‌های رایانه‌ای
۹۲.....	دسته‌بندی بازی‌های رایانه‌ای
۹۲.....	بازی‌های رایانه‌ای بر پایه رده‌بندی سنی
۹۳.....	سازمان رده‌بندی بازی‌های رایانه‌ای
۹۴.....	بازی‌های مبتنی بر شبکه‌های اجتماعی
۹۵.....	مزایای بازی‌های رایانه‌ای
۹۶.....	بازی‌های رایانه‌ای و کلاس آموزش زبان
۱۰۰.....	بازی‌های رایانه‌ای و اطلاعات عمومی
۱۰۰.....	بازی‌های رایانه‌ای و آموزش موسیقی به جوانان
۱۰۱.....	بازی‌های رایانه‌ای و شکل دهی رفتار نوجوانان
۱۰۱.....	بازی‌های رایانه‌ای و کمک به کودکان دچار اختلال تمرکز
۱۰۲.....	بازی‌های رایانه‌ای و آشنایی با فناوری‌های مدرن
۱۰۲.....	بازی‌های رایانه‌ای و پر کردن اوقات فراغت
۱۰۲.....	بازی‌های رایانه‌ای و افزایش اعتماد به نفس و قوه تخیل
۱۰۳.....	بازی‌های رایانه‌ای و ایجاد رقابت سالم و برتری جویی

۱۰۳	بازی‌های رایانه ای و تخلیه هیجانی
۱۰۳	بازی‌های رایانه ای و تجربه موقعیت‌های ناشناخته
۱۰۳	بازی‌های رایانه ای و همزاد پنداری
۱۰۴	بازی‌های رایانه ای و یکپارچگی فرهنگی
۱۰۴	بازی‌های رایانه ای و هماهنگی چشم و دست
۱۰۴	بازی‌های رایانه‌ای و سلامت جسمی
۱۰۶	آسیب‌شناسی بازی‌های رایانه‌ای
۱۰۷	دو ویژگی اساسی تمام بازی‌های رایانه‌ای
۱۰۸	دلایل گرایش به بازی‌های رایانه‌ای
۱۰۹	بازی‌های رایانه‌ای و تاثیر بر سلامت جسمی
۱۱۱	بازی‌های رایانه‌ای و سلامت روان
۱۱۶	بازی‌های رایانه‌ای و سلامت اجتماعی
۱۲۰	بازی رایانه‌ای و سلامت سیاسی
۱۲۲	جمع‌بندی نهایی

فصل چهارم: نرم‌افزارهای چندرسانه‌ای و سلامت

۱۲۴	بررسی ابعاد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی چندرسانه‌ای‌ها
۱۲۵	تاریخچه چندرسانه‌ای‌ها
۱۲۸	انواع رسانه‌های موجود در چندرسانه‌ای‌ها
۱۲۹	چندرسانه‌ای‌های تعاملی و غیرتعاملی
۱۲۹	تقسیم‌بندی کاربردی چندرسانه‌ای‌ها
۱۳۰	نرم‌افزار آموزشی چندرسانه‌ای
۱۳۳	نرم‌افزار چندرسانه‌ای تبلیغاتی
۱۳۳	نرم‌افزار چندرسانه‌ای کاربردی
۱۳۴	ویژگی‌های یک چند رسانه‌ای مناسب
۱۳۶	چند رسانه‌ای‌ها و آموزش پزشکی
۱۳۷	جمع بندی نهایی

واژه‌نامه

منابع

۱۴۵	منابع لاتین
۱۴۶	منابع فارسی
۱۴۷	منابع اینترنتی

□ مقدمه

در دو دهه اخیر، فناوری نوین ارتباطات و اطلاعات با دگرگون ساختن ابزارها و شیوه‌های تولید و انتشار اطلاعات و همچنین فراهم آوردن بستر تبادل و نشر آسان و گسترده اطلاعات موجب تحولات بنیادین در رسانه‌ها و ابزارهای اطلاع رسانی و آموزش جامعه گردیده است. ابزارهای حاصل از این فناوری نوین، از سویی شیوه‌های پدید آوردن و نشر بسیاری از آثار را دگرگون ساخته و از سوی دیگر رسانه‌ها و اشکال تازه‌ای از آثار را پدید آورده است که تا سال‌های پایانی قرن گذشته میلادی، سرعت و وسعت دامنه انتشار، جذابیت، تنوع و حجم محتوای قابل انتشار توسط آنها در تخیل ارباب رسانه‌ها نیز نمی‌گنجیده است.

بدین ترتیب امروزه نه تنها رسانه‌های جدیدی همچون رسانه‌های اینترنتی (پایگاه‌های اطلاع‌رسانی اینترنتی، خدمات و بسترهای مختلف اینترنتی) و بسته‌های نرم‌افزاری رسانه‌ای در مدت زمانی کوتاه گوی سبقت را از سینما، کتاب و مطبوعات ربوده و در رقابت با رادیو و تلویزیون به عنوان فراگیرترین و مؤثرترین ابزار نشر محتوا، اطلاع‌رسانی و اطلاع‌یابی به شمار می‌آیند، بلکه با فراگیر شدن پدیده‌های نوظهوری چون بلوتوث، گفتگوی برخط (CHAT)، اجتماعات مجازی برخط و بازی‌ها و سرگرمی‌های دیجیتال، وسعت و عمق اثر ابزارهای ارتباطی و اطلاعاتی بر شیوه‌های مختلف زندگی بشر صد چندان شده است.

مجموعه این تحولات، فرصت‌ها و چالش‌های مختلفی را برای نظام سلامت کشور پدید آورده که هر یک به نوبه خود قابل تأمل است. مطابق مقدمه اساس نامه سازمان جهانی بهداشت (WHO)¹: «برخورداری از بالاترین حد استانداردهای منطقی و قابل حصول سلامت، بدون در نظر گرفتن نژاد، مذهب، عقاید سیاسی و موقعیت اقتصادی و اجتماعی؛ حق مسلم هر انسانی است.» پیامبرگرامی اسلام، سلامت را یکی از دو نعمت اصلی آدمی می‌دانند و دین مبین اسلام توجه خاصی به سلامت نوع انسان دارد. این نگاه تا جایی است که امر به سلامت را برای تک تک اعضای جامعه، همانند فریضه امر به معروف، واجب می‌داند.

سلامت و هر آنچه که مرتبط با آن است بازتابی از وضعیت فعلی جمعیتی خاص یا گروهی از مردم؛ انعکاسی از موقعیت افراد و جوامع در بستر اجتماعی مربوطه و روش نگاه به آنها توسط دولت و همچنین انعکاسی از وجود یا فقدان بستری صحیح و قطعی برای سلامت است. نوع برخورد هر فرد با سلامت، تا حد زیادی به میزان سواد سلامت وی بستگی دارد و افزایش سواد سلامت اقشار مختلف مردم، نیازمند توسعه علمی و منطقی آموزش سلامت در کشور است.

آموزش سلامت در نیازهای فردی سلامت، در قالب مرز مشترک خود با دو عامل دیگر ارتقای سلامت یعنی حفاظت از سلامت و پیشگیری از بیماری، ایفای نقش می‌کند و بخش سلامت را در آرایه خدمات آموزش سلامت علمی، کاربردی و متکی بر شواهد و مبتنی بر جامعه توانمند می‌سازد.

هدف اصلی و اساسی هر راهبرد بهداشتی، پیشبرد و ارتقای سلامت مردم و همچنین ارتقای کیفیت زندگی آنها است. تأکید بر توسعه آموزش سلامت برای تحقق این هدف نهایی نیز ضروری است. تحقق این هدف اساسی می‌تواند تقاضای استفاده از مراکز درمانی را در طول زندگی افراد کاهش دهد. همچنین به این ترتیب می‌توان به یک هدف دیگر نیز دست یافت و آن «افزایش طول عمر زندگی موثر» است، که یکی از اهداف سنتی آحاد بشر می‌باشد.

ارایه برنامه‌هایی برای کنترل بیماری توسط بیمار و انجام اقدام‌های مراقبتی توسط خود فرد، به ویژه در مورد افرادی که دارای بیماری‌های مزمن می‌باشند، می‌تواند میزان استفاده از خدمات درمانی را تا حد زیادی کاهش دهد. مسأله مهمی که در اینجا باید به آن توجه داشت، افزایش میزان آگاهی و آموزش سلامت بهتر به افراد برای افزایش اعتماد به نفس آنها در زمینه امکان کنترل بیماری توسط خودشان است. برای توانمندسازی مردم در مراقبت از سلامت خود، خانواده و اطرافیان، راهی جز توسعه منطقی و ساختاری آموزش سلامت در بخش سلامت وجود ندارد.

توسعه برنامه‌های آموزش سلامت در جامعه و محیط‌های کاری می‌تواند در پیشرفت و ارتقای سلامت و کاهش تقاضا و هزینه‌های خدمات درمانی بسیار مؤثر باشد. ارزیابی در زمینه استفاده از برنامه‌های آموزش سلامت در محیط‌های کاری نشان داده که آموزش سلامت در محل کار، موجب صرفه‌جویی در هزینه‌های بهداشتی تا سه برابر شده است. توسعه آموزش سلامت در محل کار برای همه کارمندان و کارگران کشور نیز نیازمند توسعه و تقویت ساختار آموزش سلامت در بخش سلامت است.

وظیفه متولیان آموزش سلامت، برنامه‌ریزی و استفاده بهینه از رسانه‌های ارتباط جمعی برای ارتقای سلامت است. رسانه‌های گروهی در بالا بردن سطح اطلاعات و آگاهی‌های مردم و دریافت خدمات بهداشتی مؤثر و مناسب و استفاده از آنها نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کنند. حمایت رسانه‌ها، به عنوان یک راهبرد ارتقای سلامت محسوب می‌شود. در واقع رسانه‌های گروهی می‌توانند در زمینه آرایه اطلاعات و آگاهی در مورد سلامت به جامعه، به ویژه در زمینه‌های ارتقای سلامت، پیشگیری، آموزش در زمینه عوامل مخاطره‌آمیز و اطلاعات در زمینه‌های مربوطه مشارکت کنند.

رسانه‌های گروهی همچنین می‌توانند روی رفتارها و عادات‌های بهداشتی افراد، استفاده از خدمات بهداشتی و درمانی، فعالیت‌های حفاظت از سلامت و سیاست‌های حامی سلامت و بهداشت جامعه تأثیرگذار باشند. امروزه وقتی از سلامت سخن به میان می‌آید، جنبه روانی و به خصوص اجتماعی آن نیز مطرح است. چون در حالی می‌توان توقع داشت فرد فرد جامعه از روانی سالم برخوردار باشند، که مناسبات اجتماعی سالم باشد. این نگاه باعث رویکرد جدیدی به سلامت جسم نیز شده است. این رویکرد رو به رشد که به خصوص در چین و انگلستان هواداران بسیاری دارد و در جامعه ما نیز گام‌های خوبی در این راستا برداشته شده است، «پزشکی جامعه‌نگر» یا «جامعه محور» نامیده می‌شود.

در این رویکرد پزشکان در بیمارستان به انتظار مریض نمی‌نشینند، بلکه سلامتی در بخشی از شهر یا جامعه‌شان را با اجرای برنامه‌های سلامت و به کمک روش‌های پیشگیری پی‌گیری می‌کنند. اجرای این برنامه‌ها

مستلزم وجود سرمایه اجتماعی، یعنی همدلی و همکاری مردم در اجرای این برنامه‌ها و روش‌های پیشگیرانه است. در این رویکرد پزشکان بیش از این که از طریق درمان بیماران کسب درآمد کنند، در قلمرو پیشگیری از بیماری‌ها فعالیت می‌کنند.

به هر حال از این منظر، سلامت جسم، روان، جامعه و در سطحی کلان سلامت معنوی به هم وابسته و مکمل یکدیگرند. چون در صورتی می‌توان توقع داشت شاخص‌های سلامت جسمی در جامعه مطلوب باشد، که میزان مشارکت مردم و اعتمادشان به برنامه‌های «پزشکی جامعه‌نگر» بالا باشد.

امروزه سلامت چه از بعد روانی و چه از بعد جسمی، یک محصول اجتماعی است. تنظیم یک برنامه‌ی بهبود سلامت، بدون توجه به زمینه اجتماعی و فرهنگی جامعه مورد نظر به راه‌کارهایی غیرکارآمد می‌انجامد. باتوجه به این که کنش‌های فردی متأثر از بستر اجتماعی و درک مشترک از مقولات، بر رفتارهای انتخابی و نگرش‌های افراد به روشنی و صراحت نقش رسانه‌ها را در امر آموزش برنامه‌های سلامت نشان می‌دهد. به جرأت می‌توان گفت، مسأله سلامت در هر جامعه متأثر از رویکرد و راهبرد رسانه‌ای در آن جامعه است.

ارتقای سلامت، یک رویکرد کل‌نگر برای توانمندکردن افراد برای شناخت دیگران و محیط است. این تأکید بر شناخت دیگران و محیط، به روشنی ماهیت اجتماعی ارتقای سلامت را نشان می‌دهد.

رویکرد نوین برنامه‌های آموزش سلامت، که در آن یادگیری، فعال و مبتنی بر تجربه است و از طریق مشاهده رفتار دیگران (یادگیری مشاهده‌ای) و پیامدهای آن (یادگیری جانشینی) حاصل می‌شود؛ دال بر فرآیندی و مشارکتی بودن آن است. این مهم ترین ویژگی رویکرد نوین به سلامت اجتماعی است.

فرآیندی بودن آن بدان معنی است، که از مرحله اطلاع‌رسانی شروع می‌شود، اما به آن بسنده نمی‌کند و تا مرحله تغییر نگرش و تغییر در عادات رفتاری به شیوه‌های اقناعی ادامه می‌یابد.

این نگاه به برنامه سلامت یک مدل خود اتکا است و درست در مقابل مدل توصیه‌ای و آمرانه قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر یک سویه نیست و تعاملی است. کنش تعاملی کنش خلاق و آگاهانه است. مهارت‌های ارتباطی، همدلی و همکاری مولد عزت نفس و تقویت کننده جرأت ورزی در برخورد با مشکلات و معضلاتی است، که سلامت جسم و روان شهروندان را به مخاطره می‌اندازند. از این رو برنامه‌های سلامت در رویکرد نوین، نگرش‌های مردمی را هدف اصلی خود قرار می‌دهد. یعنی با دادن توانمندی‌ها و آموزش مهارت‌ها، آنها را قادر می‌سازد تا به شیوه‌های جدیدی عمل کنند. این تعبیر به روشنی نشان می‌دهد، که سلامت اجتماعی در مفهوم نوین، در صورتی محقق می‌شود، که سرمایه انسانی حاصل شود. در این راه، بی‌تردید رسانه‌ها می‌توانند نقشی حیاتی داشته باشند. توسعه در ابعاد اقتصادی - اجتماعی، مستلزم توانمندی‌هایی است که زاینده تحولات علمی و فناورانه بوده و از رقابت تنگاتنگ در عرصه گسترش دانش بشری و نوآوری‌های فناوری نشأت می‌گیرد. امروزه در فرآیند توسعه پایدار، مهم ترین عامل در پیشبرد اهداف و باقی ماندن در عرصه رقابت جهانی، استفاده موثر از منابع علمی و فناوری‌های نوین است. در این میان، نقش فناوری‌های ارتباطی و سامانه‌های اطلاع‌رسانی در سرعت بخشیدن به این روند و کمک به پیشرفت علمی جوامع، انکارناپذیر است. باید اذعان نمود که اطلاعات به عنوان یک کالای راهبردی، ابزار قدرت و معیار توسعه‌یافتگی در دنیای کنونی است. بین

میزان برخورداری کشورها در علوم و فنون مختلف، با چگونگی شیوه‌های آموزش علوم در نظام‌های آموزشی آنها، ارتباط تنگاتنگی وجود دارد و در این میان رسانه‌های مدرن و دیجیتال به عنوان ابزاری سرآمد در آموزش و فرهنگ‌سازی سلامت مطرح می‌باشند.

□ رسانه

در طی چند دهه گذشته، آموخته‌های زیادی در زمینه نقش رسانه‌ها در آموزش و ارتقای سلامت به دست آمده است. رسانه‌ها می‌توانند ابزار قدرتمندی برای آموزش گستره‌ای از مهارت‌های اجتماعی و شناختی باشند. طبق برآوردها، جوانان زیر بیست سال به طور میانگین یک سوم زمان بیداری خود را با وسایل ارتباط جمعی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم می‌گذرانند. ارتباطات و رسانه‌های جدید بزرگترین مولد رشد ناخالص ملی کشورها بوده و ۷۰ درصد رشد ناخالص ملی را به خود اختصاص می‌دهند.

در این میان رسانه‌ها توانایی بالقوه‌ای در خصوص فعالیت‌های پیشگیری محور داشته و در اجرای بسیاری از اهداف پیشگیری کاملاً موثر هستند و یا می‌توانند باشند.

برخی از کارکردها و آثار مثبت آنها شامل این موارد است:

- افزایش دانش و آگاهی و تصحیح باورهای غلط
- تحت تاثیر قرار دادن نگرش‌ها و هنجارهای اجتماعی
- تغییر رفتار در طولانی مدت
- اصلاح شیوه زندگی مردم
- پیشنهاد یا ترغیب به کارهای مفید و مثبت مثلاً تماس با خط تلفنی جهت مشاوره
- بهینه‌سازی اوقات فراغت جوانان و تقویت فعالیت‌های جایگزین

□ انواع رسانه

رسانه‌ها، افراد، ابزار یا موقعیت‌هایی هستند که به وسیله آن‌ها پیام آرایه می‌شود. در واقع رسانه به کلیه امکاناتی اطلاق می‌گردد که می‌توانند شرایطی را در محیط آموزشی به وجود آورند که تحت آن شرایط، یادگیرندگان قادر باشند اطلاعات، رفتار و مهارت‌های جدید را با درک کامل به دست آورند. به عبارت دیگر، رسانه به معنی هر وسیله‌ای است که انتقال دهنده فرهنگ، آداب، عقاید و افکار عده و یا جمعیتی باشد. ویژگی اصلی رسانه‌ها، فراگیر و عمومی بودن آن‌هاست. بر خلاف مدرسه و دیگر ارکان حیات انسانی، رسانه‌ها امری فراگیرند؛ آن‌ها می‌توانند یک کلاس بی‌دیوار با میلیارد‌ها مستمع را تشکیل دهند. رسانه‌ها وظیفه حراست از محیط را به عهده دارند. آن‌ها باید همبستگی کلی را بین اجزاء جامعه در پاسخ به نیازهای محیطی ایجاد کنند و مسئولیت انتقال میراث اجتماعی، از نسلی به نسل دیگر را به عهده دارند.

برخی از اندیشمندان، جامعه را به صورت مدار بسته‌ای تعریف می‌کنند که در آن رسانه‌های جمعی به عنوان شاهراهی در فرآیند هویت بخشی جامعه، نقش ایفا می‌کنند. رسانه‌ها می‌توانند حرکت، پویایی و سر

زندگی را تقویت کنند و هم رخوت، تنبلی و سستی را گسترش دهند. از یک سو احساس‌های عاطفی، محبت و صداقت را برمی‌انگیزند و از سوی دیگر قادرند احساس زشتی، دشمنی، بی‌اعتمادی، دروغ و خشونت را زنده نمایند. این کارکرد به طور طبیعی موجب پیدایش تضاد درونی- رفتاری در مقیاس فردی و اجتماعی می‌شود. رسانه ابزاری است که برای ذخیره‌سازی و عرضه اطلاعات یا داده بکار گرفته می‌شود و دارای انواع مختلفی دسته‌بندی‌ها می‌باشد. نمونه‌ای از دسته‌بندی انواع رسانه به صورت زیر می‌باشد:

- **رسانه تبلیغاتی:** رسانه‌هایی که برای ثبت یا ذخیره‌سازی و عرضه تبلیغات در شکل‌های مختلف ارایه می‌شوند.
- **رسانه پخش^۱:** این نوع رسانه بر روی شبکه الکترونیکی ارایه می‌شود.
- **رسانه الکترونیکی:** اطلاعاتی که از طریق بستر الکترونیکی یا انرژی الکترومکانیکی عرضه می‌شود.
- **رسانه دیجیتال:** رسانه الکترونیکی که برای ذخیره، انتقال و دریافت اطلاعات دیجیتالی استفاده می‌شود و شکلی از رسانه الکترونیکی می‌باشد.
- **رسانه جمعی:** به معنی ارتباطات جمعی است و به مجموعه‌ای از کلیه فناوری‌های رسانه‌ای شامل اینترنت، تلویزیون، روزنامه، فیلم و رادیو اطلاق می‌شود.
- **چندرسانه‌ای^۲:** ارتباطات از طریق شکل‌های چندگانه که در همکاری با یکدیگر شکلی از محتوای اطلاعاتی و پردازش شده را ارایه می‌دهند.
- **رسانه نوشتاری:** ارتباطاتی که از طریق کاغذ یا شکلی از آن ارایه گردد.
- **رسانه اجتماعی^۳:** رسانه‌هایی که مبتنی بر تعاملات اجتماعی منتشر می‌گردند.

□ انتخاب و طراحی محتوای رسانه‌ای

به صورت ایده‌آل، راهبردهای ارتباطات باید شامل استفاده از تلفیقی از رسانه‌ها باشد تا ظرفیت یکدیگر را تکمیل نموده و بیشترین تاثیر و اثربخشی را در اجرای اهداف از پیش تعیین شده دارا باشند. در این صورت، تلفیق رسانه‌های متعدد باعث می‌شود تا اگر در موردی رسانه‌ای ضعیف است، کمبود آن با سایر رسانه‌ها جبران گردد.

در طول طراحی پیام، تعیین مسیرهای ارتباطی و رسانه‌هایی که بیشترین اثر بخشی را در گروه هدف دارند، ضروری است. مسیرهای ارتباطی، همان روش‌هایی هستند که برای رسیدن به گروه هدف استفاده می‌شوند.

محتوای آموزشی شامل دانش، نگرش و مهارت نسبت به موضوعاتی است که به صورت جزیی و مشخص از عناوین آموزشی به دست آمده و سبب رسیدن به اهداف آموزشی می‌شوند. برای طراحی محتوای رسانه‌ای خاص، برخی نکات زیر قابل توجه می‌باشند:

- هر نوع رسانه، نیاز به محتوایی خاص دارد و نظام حاکم بر محتوا با تغییر رسانه، ممکن است تغییر یابد.
- به طور مثال محتوای پیامک باید کوتاه، کاربردی و تاثیرگذار باشد در صورتی که محتوای نرم افزارهای چندرسانه‌ای به صورت تفصیلی و چندوجهی است.
- باید در پیام مشخص شود که به ازای تغییر رفتار، چه فوایدی عاید جامعه هدف می‌شود.
- اطلاعات مناسبی در راستای معرفی سودمندی رفتار مناسب ارائه شود. به عنوان مثال: بیماری‌های مقاربتی در زنان می‌تواند باعث نازایی نیز گردد.
- پیام روشن و ساده تولید شود.
- نکات اصلی پیام برجسته شود.
- یا ارائه اطلاعات مناسب، احساس خوب و رضایت بخش ایجاد شود.
- منابع قابل اعتماد و معتبر برای دریافت اطلاعات شناسایی شود، می‌توان پیام را از زبان یکی از شخصیت‌ها و یا یک منبع قابل قبول گروه هدف بیان نمود.
- پیام اثر بخش به گروه هدف کمک می‌کند تا نسبت به تغییر رفتار در خود احساس تعهد ایجاد نماید و مهارت مورد نیاز برای بکارگیری تغییر رفتار را کسب کند.

رسانه‌های دیجیتال

رسانه‌هایی که انتشار محتوا در آن‌ها، به کمک ابزارهای مجهز به پردازشگر دیجیتال میسر باشد را رسانه‌های دیجیتال گویند. این رسانه‌ها شامل رسانه‌های برخط مبتنی بر شبکه (نظیر شبکه جهانی اینترنت)، خدمات مخابراتی از قبیل پیام چندرسانه‌ای^۱ و پیام کوتاه^۲ و سایر اشکال شبکه‌های تبادل داده تلفن همراه و همچنین رسانه‌های مبتنی بر حامل‌های فیزیکی دیجیتال از قبیل بسته‌های نرم‌افزاری رسانه‌ای، بازی‌های رایانه‌ای و مانند آنها می‌باشند. توسعه روزافزون فناوری اطلاعات در جامعه و رشد شگرف فناوری‌های نوین ارتباطی در جهان، لزوم سرمایه‌گذاری دست‌اندرکاران نظام سلامت کشور بر روی رسانه‌های دیجیتال را مشخص می‌سازد. نگاهی گذرا بر میزان کاربران وبگاه‌های اطلاع‌رسانی جهانی مثل Google و yahoo و آنالیز روش‌های جذب مخاطب در کمترین زمان ممکن و با تاثیرگذاری بالا در وبگاه‌هایی مثل Facebook و Myspace نشان می‌دهد که تمایل نسل جدید جامعه به رسانه‌های نوین و دیجیتال، کاملاً قابل توجه و تامل است. صنعت بسیار پر رونق بازی‌های رایانه‌ای با حجم تراکنش میلیاردها دلار و استقبال روزافزون کودکان، نوجوانان و جوانان از این رسانه مدرن از یکسو و نقش این رسانه مدرن در تغییر شیوه زندگی جامعه از طریق شبیه‌سازی مجازی زندگی حقیقی از سوی دیگر، ما را بر آن می‌دارد تا نگاهی کاملاً هوشمندانه به این رسانه‌ها داشته باشیم. رایانامه‌های (ایمیل) ارسالی روزانه، که به تعداد میلیارد عدد در روز در اینترنت، در حال ارسال و دریافت می‌باشند و چه بسا در خود پیام‌هایی نیز دارند که یا در راستای توسعه سلامت بوده و یا تضعیف کننده

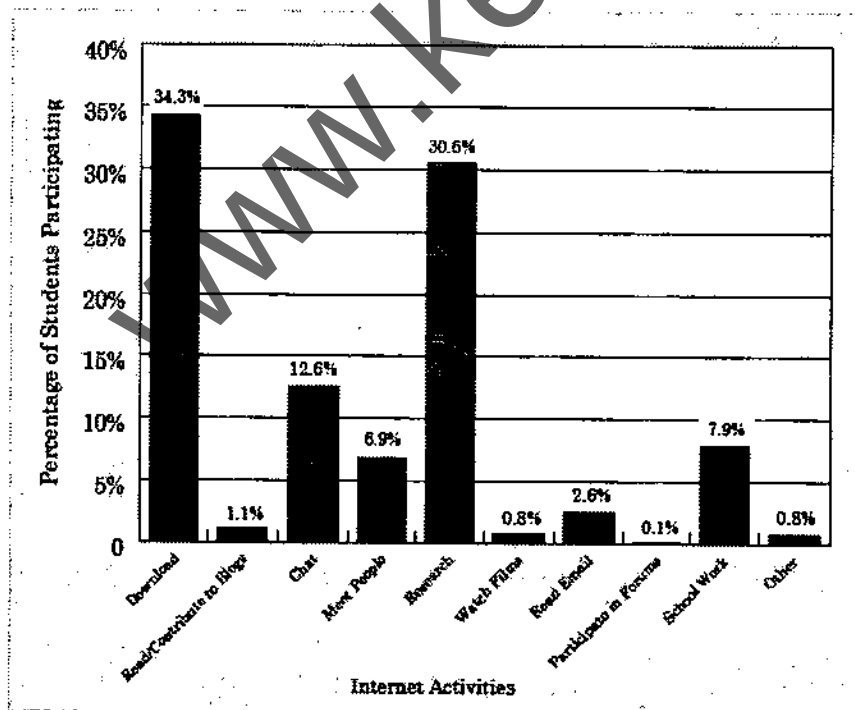
^۱ (MMS) Multimedia Messaging Service

^۲ (SMS) Short Message Service

سلامت، ما را با رسانه‌های ارزان قیمت، گیره، آسان، فراگیر و بسیار مدرن روبرو می‌سازد که قابلیت دارد تا در کمترین زمان ممکن و با حداکثر کارایی، اطلاع رسانی نموده و تأثیرات مثبت و منفی بر روی مخاطب داشته باشد. امروزه یکی از فعالیت‌های اصلی شرکت‌های بازرگانی الکترونیک، شناخت نگرش‌های مخاطبان و ارسال پیام‌های هدفمند برای ایشان از طریق رایانامه و پیام کوتاه است. شبکه‌های اجتماعی، موتورهای جستجو و سایت‌های اطلاع رسانی خاص، نقشی اساسی در کشف خصوصیات افراد و آرایه به شرکت‌های بازرگانی و موسسات تجاری دارند.

در راستای سنجش تأثیر رسانه‌های مدرن بر آموزش سلامت در جامعه، در سال ۲۰۰۸ پروژه‌ای در آفریقا انجام شد. جامعه هدف این پروژه در گام نخست، نوجوانان دبیرستانی بودند و موضوع مد نظر به صورت خاص ایدز بود. تمرکز اصلی بر توسعه برنامه آموزشی مبتنی بر اینترنت با هدف افزایش اطلاعات سلامتی و بهداشتی، آموزش و انتشار این اطلاعات برای جامعه هدف بود. این پروژه در واقع ارتباطات میان دانش‌آموزان و مهارت‌های فنی آنها را افزایش داده و محتوای مورد نظر این پروژه در قالب پیام‌هایی از طریق رسانه‌هایی چون اینترنت، چندرسانه‌ای و... برای جامعه هدف ارسال می‌شد. تأثیرات ناشی از این نوع آموزش و از طریق رسانه‌های مدرن دیجیتال (رادیو، تلویزیون، اینترنت و مجلات الکترونیکی و غیرالکترونیکی) مثبت بوده است. در نمودار زیر علایق جامعه هدف در نوع استفاده از اینترنت، نشان داده شده است:

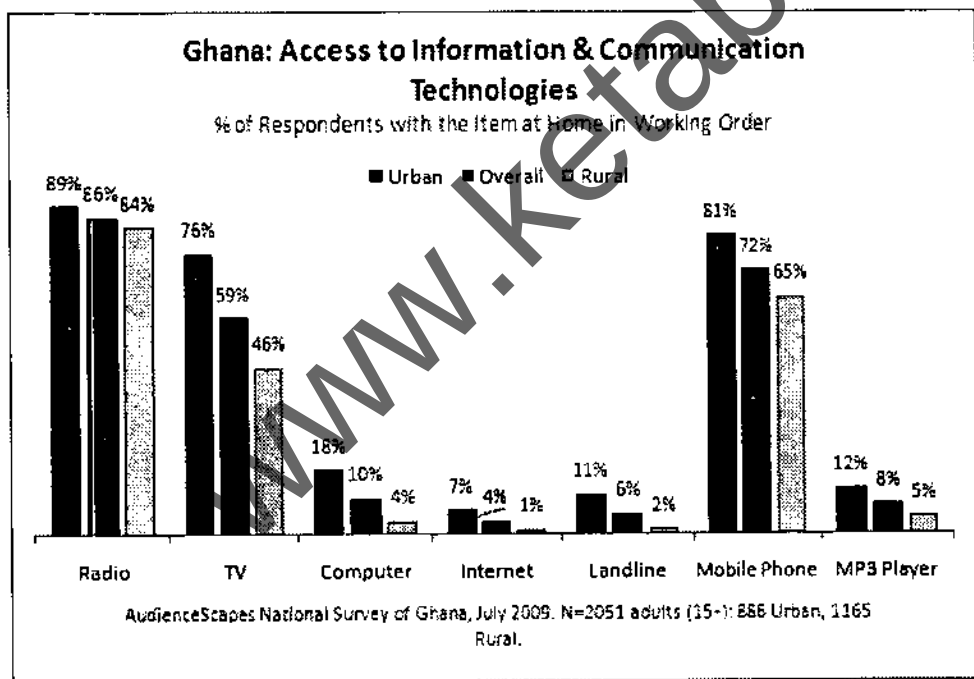
نمودار شماره (۱): علاقه نوجوانان دبیرستانی آفریقا در نوع استفاده از اینترنت

نظر به نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در جامعه و آموزش، فعالیت‌های مبتنی بر اینترنت در نمودار شماره (۱) قابل مشاهده می‌باشد و همان طور که در این نمودار نشان داده شده است، فعالیت‌های مبتنی بر اینترنت از جمله محیط‌های گفتگوی برخط، چت، پست الکترونیکی، وبلاگ‌ها و... میان نوجوانان با استقبال یکسانی رو به رو نیستند. برخی از فعالیت‌ها از جمله دانلود و تحقیق در حوزه اطلاعات مورد نظر نوجوانان با استقبال بیشتری همراه بوده است. در این مطالعه نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش سلامت بسیار مطلوب ارزیابی شده است. بدین ترتیب که با استفاده از آن کاربران می‌توانند در ایجاد و انتشار محتوا و پیام‌های سلامتی سهیم شوند و این امر علاوه بر افزایش سطح آگاهی برای آنان ایجاد انگیزه می‌کند.

تاثیر رسانه‌ها در حوزه سلامت در کشور غنا

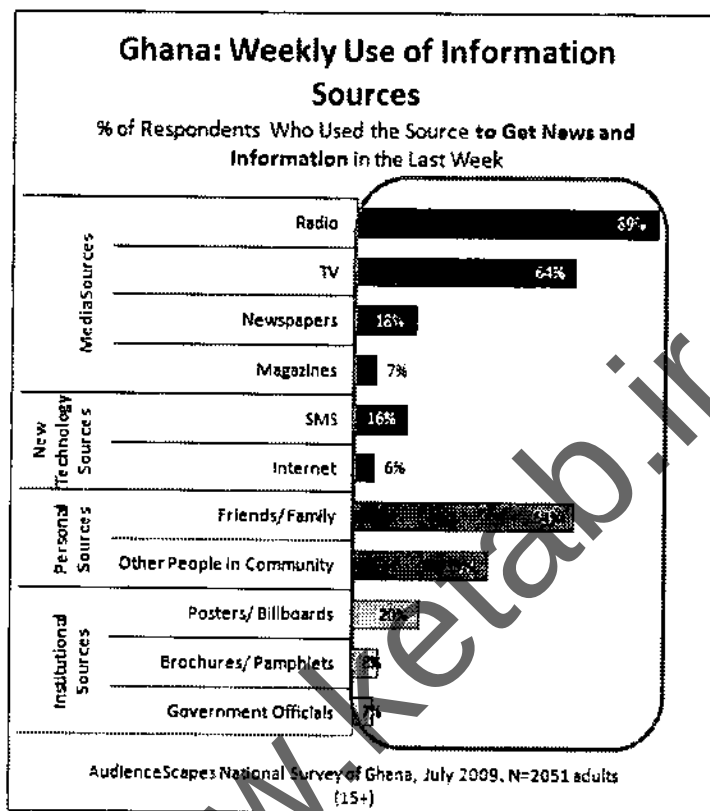
کشور غنا دارای جمعیتی حدود ۲۳،۸۳۷،۰۰۰ نفر می‌باشد، در نمودار شماره (۲) دسترسی این کشور به فناوری‌های ارتباطاتی و اطلاعاتی و ضریب نفوذ آن در مناطق شهری، روستایی و در کل کشور نشان داده شده است:

نمودار شماره (۲): میزان دسترسی کشور غنا به فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی و ضریب نفوذ آن

پارامتر مورد توجه در کشور غنا دسترسی به انواع رسانه‌ها و استفاده از رسانه‌های مختلف در هفته با هر هدف و دلیلی می‌باشد و همان طور که مشاهده می‌شود تلفن همراه و رادیو دارای بیشترین میزان استفاده در این کشور می‌باشد:

میزان استفاده مردم غنا از رسانه‌ها برای دستیابی به اطلاعات در شکل زیر مشخص می‌باشد، همان طور که ملاحظه می‌شود، بیشترین منبع اطلاعاتی در این کشور رادیو و سپس دوستان و خانواده می‌باشد:

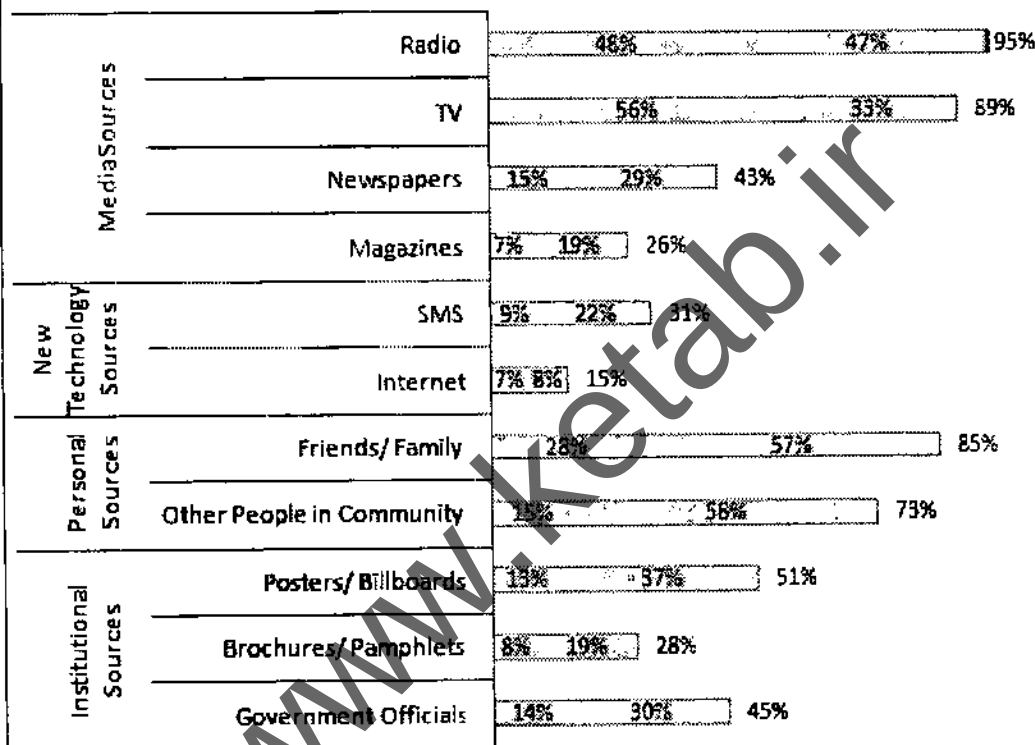
نمودار (۳)، میزان استفاده مردم غنا از رسانه‌ها برای دستیابی اطلاعات

پارامتر مهم در کسب اطلاعات از رسانه‌های مختلف اعتماد به آن منبع اطلاعاتی در اطلاعات کسب شده می‌باشد، با توجه به جامعه هدف مشخص شده، میزان اعتماد و یا اعتماد نسبی مخاطبان به اطلاعات رسانه مذکور در نمودار زیر نشان داده شده است که همان طور که ملاحظه می‌شود، تلویزیون و رادیو به عنوان قابل اطمینان‌ترین منابع مورد استفاده قرار می‌گیرند و مخاطبان اغلب در پاسخ به اعتماد به منابع اطلاعاتی مرتبط به پیامک پاسخ «تمی‌دانم» یا «برای اطلاعات و اخبار به کار نمی‌برم» را بیان کردند که می‌توان به عنوان منبع اطلاعاتی غیرقابل اطمینان از آن نام برد.

Ghana: Trust in News and Information By Source

% of All Respondents Answering...

■ Very trustworthy □ Somewhat trustworthy

AudienceScapes National Survey of Ghana, July 2009. N=2051 adults (15+).
Categories not shown: Don't Know, Somewhat Untrustworthy, Very Untrustworthy, Do Not Use for News and Information.

نمودار (۴): میزان اعتماد مخاطبان به اطلاعات رسانه‌های مختلف

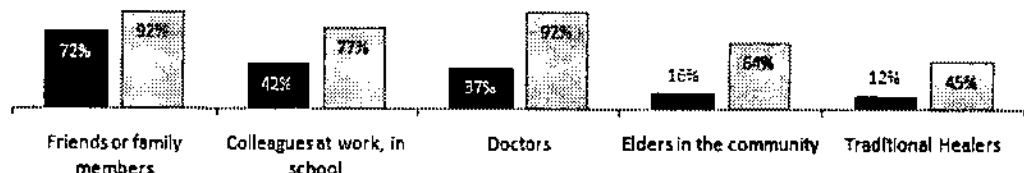
همین بررسی میزان اطمینان یا عدم اطمینان به منابع اطلاعاتی مختلف در حوزه سلامت مورد بررسی قرار گرفت که همان طور که مشاهده می‌شود، دوستان و آشنایان و پزشکان به عنوان قابل اعتمادترین منابع اطلاعاتی شناخته می‌شوند.

Ghana: Word-of-Mouth Communication About Health

% of Those Who Discussed Health Issues Who Said...

■ They Used the Source Often or Very Often

□ Health Information from the Source Is Somewhat or Very Trustworthy

AudienceScapes National Survey of Ghana, July 2009. N=1430 adults (15+) who had discussed health issues in the last year

نمودار (۵): میزان اعتماد به منابع اطلاعاتی مختلف در حوزه سلامت

همان طور که در نمودارهای بالا مشاهده گردید، مطالعات مختلفی در کشورهای مختلف جهان در جهت ارزیابی اثربخشی رسانه‌های مختلف انجام شده است و بر طبق جامعه هدف، ابزار رسانه‌ای مختلف در راستای انجام پروژه‌ای خاص انتخاب می‌گردد. در کشور ما نمونه‌هایی از این مطالعات یا انجام نشده است و یا بسیار محدود و در حد پروژه‌های پایان نامه انجام و در کتابخانه‌ها بایگانی گردیده است؛ لذا ضروری است تا در راستای استفاده بهینه از انواع مختلف رسانه، تحقیقات مخاطب شناسی کلان‌سی در سطح کشور انجام شده و نتایج جهت استفاده سیاست‌گذاران در اختیار قرار گیرد.

تلاش این کتاب بر آشنایی بیشتر دست‌اندرکاران نظام سلامت، دانشجویان و تک تک افراد جامعه با رسانه‌های نوین و دیجیتال می‌باشد تا با لطف خداوند شاهد توسعه استفاده از این فناوری‌های نوین در جامعه و به تبع آن ارتقای سلامت جامعه باشیم.